

2. Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Конституція України. *Відомості ВРУ*. 1996. №30. Ст.141.URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>
4. Малиновська О. Зарубіжний досвід реалізації виборчого права громадян закордоном та можливість його застосування в Україні/ *Наукова бібліотека. Право*. С.39-43URL:[file:///C:/Users/User/Downloads/viche_2016_7-8_16%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/viche_2016_7-8_16%20(3).pdf)
5. Міжнародного пакту про громадські і політичні права від 16.12.1966 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043
6. Про усунення обмежень на право голосу: Резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи від 24.07.2005 URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/994_715
7. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод Рада Європи; Протокол, Міжнародний документ від 20.03.1952URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535

Семенюк Ірина

студентка 1-го курсу, 101 групи ННІ №3 НАВС

Науковий керівник: професор кафедри конституційного права та прав людини НАВС, к.ю.н., доцент **Лук'янець Валентина**

РЕФЕРЕНДУМ: ФОРМА ПРЯМОЇ ДЕМОКРАТІЇ ЧИ СПОСІБ УЗУРПАЦІЇ ВЛАДИ?

Ця тема на даний момент є актуальною. Адже навіть «зловіще» «волевиявлення народу» може стати фатальним. Можуть бути прийняті рішення за відміну Конституції, прийняття нової і взагалі за припинення існування такої незалежної держави як Україна.

Конституція України найзмістовніший Закон, який є сукупністю досвіду іноземних держав. 28 червня 1996 року ВРУ виражаючи волю народу, «спираючись на багатотисялітню історію українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення, дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя» приймає Основний Закон України.

Дослідження тематики Референдумів проводили О. Янчук, І. Хаврук, В. Тертишник, Я. Журба та ін.

Референдум - голосування населення всієї держави (загальнодержавний референдум) або його певної частини (місцевий референдум) із метою вирішення найважливіших питань суспільного життя.

У Конституції проголошено як одне з пріоритетних прав - право народу захищати, охороняти, гарантувати свою владу і конституційний лад [1]. Тема демократії, референдуму й наразі залишається актуальною і гостро нависає над Україною. Зокрема, у ст. 5 Конституції України зазначається, що єдиним джерелом влади в Україні є народ, таким чином право визначати і змінювати

конституційний лад в Україні належить виключно народові, й воно не може бути узурповане державою, її органами чи посадовими особами. Відповідно, народ має право контролю, нагляду, спостереження у сфері влади, а в разі узурпації влади народу державою, її органами чи посадовими особами - частково чи повністю - логічно має право на будь-яку форму опору, протидії, непокори.

Звичайно, народ має право волевиявлення, як природне, притаманне самій сутності народу. Тому, початок історії волевиявлення у такий спосіб збігається з початком української незалежності – перший всеукраїнський референдум, на який виносилося одне-єдине питання: «Чи підтверджуєте ви Акт проголошення незалежності України?», відбувся 1 грудня 1991 року. У голосуванні взяли участь 84,18% громадян, які мали право голосу. І «так» відповіли понад 90% з них. Цей плебісцит, наразі, є єдиним, який мав юридичні наслідки, відновлення незалежності України, адже, виходячи зі змісту принципа – право на самовизначення, народ сам має право вирішувати свою долю, політичний, економічний, соціальний і культурний лад тощо. Бо результати решти ніколи не були імplementовані. У 2000р. було проведено референдум «Опитування думки громадян України з приводу реформації системи державного управління», який взяли до уваги лише як думку, а у випадку з кримським псевдореферендумом 2014 року про приєднання до Росії, коли, фактично, відбулася збройна анексія українського півострову, або ж про дещо пізніше «волевиявлення під дулами автоматів» на Донбасі, ні про який референдум, як волевиявлення народу, мова йти не може.

На жаль, в історії людства референдум досить часто використовується як спосіб прикриття узурпації влади, встановлення тоталітарного режиму чи окупації. Населення піддавалось жахливій пропаганді ЗМІ і вже на підготовлене, запрограмоване суспільство виносило те, чи інше питання із заздальгідь визначеним результатом.

В даних випадках народ є не джерелом влади, а інструментом досягнення мети.

Таких випадків в історії було достатньо, наприклад гітлерівська Німеччина, щоб зрозуміти наскільки небезпечним є саме такий спосіб проведення референдуму. «Покладаючись на референдум як неперевершений механізм маніпулюванням народною волею, Гітлер... залишив йому особливе місце, коли виникала гостра необхідність покласти відповідальність за свої злочини на всіх німців»[3]. На жаль, історія нічого не вчить.

За «допомогою» країни агресора у Верховній Раді Автономної Республіки Крим від 6 березня 2014 року виносить постанову „Про проведення загальнокримського референдуму“. Основним питанням був вхід АР Криму до Російської Федерації чим і порушили Конституцію України. Конституцією України проголошено, що суверенітет України поширюється на всю її територію; складовою державного суверенітету є цілісність і недоторканність території України в межах існуючих кордонів; захист суверенітету і територіальної цілісності України є найважливішою функцією держави, справою всього Українського народу [1].

Конституція України має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй; норми Конституції України є нормами прямої дії; органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1].

Таким чином, на підставі матеріалів справи Конституційний Суд України дійшов висновку, що Верховна Рада Автономної Республіки Крим, прийнявши опитування думки громадян України з приводу реформації системи державного управління [2].

Постанову визнати такою, що не відповідає [Конституції України](#) (є неконституційною), Постанову Верховної Ради Автономної Республіки Крим „Про проведення загальнокримського референдуму“ від 6 березня 2014 року № 1702-6/14.

Конституційний Суд України наголошує, що принципи цілісності і недоторканності території України в межах існуючого кордону, поширення суверенітету України на всю її територію встановлені Конституцією України. Звуження меж існуючого кордону України, виведення будь-якого суб'єкта адміністративно-територіального устрою України з її складу, зміна конституційно закріпленого статусу адміністративно-територіальної одиниці, зокрема Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, як невід'ємної складової частини України шляхом проведення місцевого референдуму суперечать зазначеним конституційним принципам.

Територіальний устрій України, правовий режим державного кордону визначаються виключно законами України [1].

Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування; право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами; ніхто не може узурпувати державну владу [1]. Отже, референдум можна визнати як демократію, а не узурпацію влади, як безпосереднє волевиявлення всього народу або його частини з метою здійснення суспільних функцій шляхом виборів, референдумів або в інших, не заборонених Конституцією і законами, формах, що не суперечить Основному Закону України.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996р. /ВВР 1996, № 30, ст. 141//<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями виконуючого обов'язки Президента України, Голови Верховної Ради України та Уповнов... від 14.03.2014// zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-14
3. Теоретичні засади референдумного процесу в Україні: Монографія / А. О. Янчук. — К. : Вид.-полігр. центр «Київський ун-т», 2010. — 207 с.

4. Хаврук І. А. Референдум 17 березня 1991 року в Україні // Грані. — 2011. — № 3 (77) травень-червень. — С.41-45
5. Тертишник В. М. Референдум у забезпеченні верховенства права // Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку. Київ: Логос, 2010. — С.263-265
6. «Референдум как инструмент узурпации власти»// Українська правда» Ярина Журба //www.pravda.com.ua/articles/2012/11/28/6978365/

Семко Марина,

фахівець I категорії відділу організації та координації освітнього процесу НАВС
Науковий керівник: доцент кафедри конституційного права та прав людини НАВС, к.ю.н. **Кулик Тетяна**

СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ: ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Відповідно до статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Європейська конвенція, Конвенція) зміст «Свободи вираження поглядів» полягає в тому, що кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств [2, с. 132]

Конвенція також, визначає умови, за яких можливе встановлення обмежень цього права. Так, здійснення свободи вираження поглядів, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду.

Значна кількість рішень Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) у справах про порушення ст. 10 Європейської конвенції, (яка, згідно практики суду, стосується не лише права на свободу вираження поглядів, але й захищає право на доступ до інформації), сформували норми, які є джерелом права в Україні, а відтак, повинні імплементуватися в національну правову систему.

Свобода вираження поглядів являє собою одну з важливих засад демократичного суспільства та одну з базових умов його прогресу та самореалізації кожного. Предмет пункту другого статті 10 застосовується не тільки до «інформації» чи «ідей», які були отримані зі згоди чи розглядаються як необразливі чи як малозначущі, але й до тих, які можуть ображати, шокувати чи непокоїти. Такими є вимоги плюралізму, толерантності та відкритості